

Sprawozdanie

Komisji szkolnej o sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego
Departamentu III.

Wysoki Sejmie!

W wykonaniu uchwały z d. 3. marca 1892. r. komisja szkolna po rozpatrzeniu przekazanej sobie części sprawozdania Wydziału krajowego, odnoszącej się do zakresu Departamentu III., ma zaszczyt zdać sprawę z ważniejszych jego czynności odpowiednio do swej kompetencji.

Wydział krajowy podaje do wiadomości Wysokiego Sejmu, że uchwalona przez niego na posiedzeniach z d. 18. i 24. listopada zmiana instrukcyi dla Wydziału krajowego, spotkała się z oznajmieniem JE. Ministra spraw wewnętrznych, iż zmiana przy paragrafie 25. w ustępie drugim, orzekająca o złożeniu mandatu przez członka Wydziału krajowego, gdy ten nie pełni swego urzędowania bez słusznych powodów dłużej nad dni czternaście, zawiera w sobie zmianę statutu krajowego i dla tego może nastąpić jedynie w drodze ustawy krajowej. Komisja szkolna mniema, że chociaż skutek tego ustępu 2. paragrafu 25. nie ma mocy obowiązującej aż do uchwalenia zmiany ustawy w przepisany komplecie i większością głosów unormowaną w paragrafie 38. statutu krajowego, będzie jednak dostateczną regulatywą dla członków Wydziału i osiągnie zamierzony skutek.

Wniosków w sprawie rewizyi ustanowy dla służby krajowej, poleconej Wydziałowi krajowemu uchwałą z d. 18. listopada 1890 r.. Wydział krajowy ze względów, że dotychczasowa ustanowa dotąd wystarczała i że Wysoki Sejm nie oznaczył terminu do przedstawienia wniosków w tym kierunku, postanowił nie przedkładać ich jeszcze na bieżącej sesyi, lecz dopiero na następnej po przeprowadzeniu potrzebnych studyów w tym względzie.

W ważnej sprawie zmiany art. 8. ustawy krajowej z d. 1. stycznia 1889., poruszonej petycjami miast Lwowa i Krakowa, a przekazanej uchwałą z d. 13. listopada 1890. Wydziałowi krajowemu do załatwienia w porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową, przedstawił tenże osobne sprawozdanie łącząc w niem zmianę art. 8. z innymi zmianami ustawy z d. 13. stycznia 1889. o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego.

Odnośnie do zmiany art. 8., której się domagają petycyje miast Lwowa i Krakowa, Rada szkolna krajowa uznaje, że jakkolwiek artykuł ten ma na celu zapewnić jej jako najlepiej świadomej uzdolnień kandydatów decyzję, który z nowomianowanych nauczycieli ma pełnić z korzyścią dla szkoły obowiązki kierownika, to przecież wprowadzenie do przepisu ustawy wyrażenia: „nowomianowanych“ dało powód do zamieszania, czyniąc zarazem problematycznym prawo Rady szkolnej krajowej. We wszystkich bowiem tych wypadkach, gdzie w kilkoklasowej szkole, opróżni się tylko posada nauczyciela kierującego, znajdzie się tylko jeden nauczyciel nowomianowany, któremu jedynie wedle litery prawa kierownictwo nadane być może, a więc tam, gdzie mianowanie nauczycieli odbywa się na podstawie prezenty, Rada szkolna jest zmuszoną poruczyć kierownictwo kandydatowi przedstawionemu przez gminę na nauczyciela.

Dla zapobieżenia tym niedogodnościom Rada szkolna proponuje, aby pierwszy ustęp art. 8. opuścić, a natomiast do artykułu 4. tejsze ustawy jako ustęp trzeci dodać następujące postanowienie: Jeżeli idzie o obsadzenie posady nauczyciela kierującego szkoły kilkoklasowej, Rada szkolna okręgowa umieszcza na liście kompetentów tylko tych kandydatów, których uważa za specjalnie uzdolnionych do kierownictwa. Komisya szkolna może tylko jak najusilniej przemawiać za tą propozycją Rady szkolnej krajowej, ponieważ zmiana ta zapewniłaby dostatecznie prawa Rady szkolnej krajowej, ułatwiłaby zadanie reprezentacyom miejskim, mającym prawo prezenty i usunęłaby niepewność, która sprawia, że często najlepiej ukwalifikowani nauczyciele wahają się stawać do konkursu nie wiedząc czy im prawo kierownictwa będzie przyznane.

W załatwieniu wniosku posła Bobczyńskiego o zmianę ustępu 7. i 8. paragrafu 9. w tym kierunku, aby po pierwsze: obowiązek ułożenia budżetu szkolnego, ciążącego obecnie na Radzie szkolnej miejscowej, przechodził na Radę okręgową, jeżeli pierwsza w terminie oznaczonym ustawą budżetu nie ułoży; i po drugie: aby rozkładem i ściąganiem dobrowolnych datków, do których się strony konkurencyjne obowiązały i wszystkich dodatków do podatków na potrzeby szkolnych funduszków miejscowych, zajęły się c. k. Urzędy podatkowe. Wydział krajowy na mocy uchwały sejmowej z dnia 22. listopada 1890. r. w porozumieniu z Radą szkolną krajową przedstawia osobne sprawozdanie zakończone wnioskiem o przejście do porządku dziennego nad wnioskiem posła Bobczyńskiego. Sprawozdanie to załatwione będzie osobnym wnioskiem komisji szkolnej.

Na zamknięcie uroczystości złożenia zwłok Mickiewicza na Wawelu, postanowił Wydział krajowy umieścić w sarkofagu dokument w języku łacińskim, upamiętniający ten obchód i dokonać poświęcenia ołtarza znajdującego się w grobowcu.

Na badanie w archiwum watykańskim wyjednał Wydział krajowy subwencję rządową na dalszy okres trzechletni, po 600 złr. rocznie.

Na cel zaś restauracji kościoła Panny Maryi w Krakowie, wyjednaną została przezeń subwencya rządowa w kwocie 3.000 złr., która jeszcze w sierpniu zeszłego roku wyasygnowaną została na ręce komitetu parafialnego.

W przedmiocie restauracji grobów zasłużonych na Skałce w Krakowie, Wydział krajowy, któremu Sejm uchwałą z dnia 27. listopada 1890 r. odnośną petycyę do zbadania i możliwego uwzględnienia w preliminarzu budżetowym na rok 1892 przekazał, odniósł się do księdza Fedorowicza, ażeby tenże w porozumieniu z konserwatorem krakowskim przedłożył plan i kosztorys zamierzonej restauracji wraz z wykazem funduszków, jakie na ten cel są do dyspozycji. Otrzymawszy kosztorys obliczony na 8.000 złr. wraz z odpowiedzią, że wszystkie fundusze na dotychczasową restauracyę kościoła zostały wyczerpane, postanowił przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosek przyznania subwencji w kwocie 4.000 złr. płatnej w dwóch ratach, z której pierwsza wstawiona już została do preliminarza na rok 1892 z tem zastrzeżeniem, że subwencya ta jedynie na restauracyę grobów będzie użytą a koszta dalszej restauracji kościoła z innych źródeł będą pokryte.

W sprawie restauracji kościoła i klasztoru w Tyńcu, gdzie prowizorycznie naprawiono dach kosztem 200 złr., ofiarowanych przez komitet konserwacji ruin tyńskich, Wydział krajowy

powołując się na kilkakrotne uchwały sejmowe a szczególnie ostatnią z dnia 25 listopada 1889 r. wzywającą Rząd do bezwłocznego zajęcia się tą sprawą, zwrócił ponownie uwagę c. k. Namiestnictwa odezwą z dnia 6. czerwca 1891 r. na konieczność tej restauracji. Odpowiedź jednak do chwili zamknięcia sprawozdania nie nadeszła.

W poruszonej przez jednego z konserwatorów dla Galicyi zachodniej, dr. Wł. Demetriewicza sprawie reformy postanowień prawnych, normujących opiekę nad zabytkami przeszłości, odniósł się Wydział krajowy o opinię do innych konserwatorów wschodniej i zachodniej Galicyi. Oba grona konserwatorskie oświadczyły się za zwołaniem ankiety krajowej celem wyczerpującego omówienia tej kwestyi. Ankieta została zwołaną i odbyła posiedzenie w dniu 14. listopada 1891, na którem oświadczyła się za doraźnem wprowadzeniem do ustaw budowniczych przepisów mających na celu ochronę zabytków archeologicznych od zniszczenia i oszpecenia, za wydaniem sumarycznego spisu nieruchomości pamiątek przeszłości i za wydaniem okólnika do podrzędnych władz autonomicznych w sprawie ochrony zabytków ruchomych. Prócz tego wyraziła ankieta zdanie, że należy dążyć do reformy ustaw konserwatorskich na szerszą skalę. Komisya szkolna uznając całą wagę orzeczeń ankiety, w obec rozpowszechnionego dotąd wandalizmu życzyć tylko może jak najrychlejszego wprowadzenia w czyn wspomnianych postulatów z tem nadmienieniem, że przy sumarycznym wykazie nieruchomości zabytków, pożądanym by był opis stanu w jakim się obecnie znajdują.

Uchwały sejmowe z dnia 27. października 1890 r. względnie do restauracji zamku królewskiego w Olesku, zostały dotychczas częściowo wykonane przez utworzenie komisji fachowej i oddanie robót restauracyjnych, za najpilniejsze uznanych, przedsiębiorcy prywatnemu, za sumę nie przekraczającą łącznie z kosztami administracyjnymi kredytu budżetowego na rok 1891 18.000 złr.

Wnioski jednak, które z polecenia Sejmu miał Wydział krajowy postawić w kwestyi przeznaczenia zamku Oleskiego na pomieszczenie jakiego zakładu krajowego, nie zostały dotąd wygotowane z powodu, że odnośnych badań i studyów jeszcze nie ukończono. Komisya szkolna mniema, że ostateczna decyzja na jaki cel zamek Oleski ma być przeznaczony zapaść powinna przed przystąpieniem do wewnętrznej restauracji.

Połączenie aktów i ksiąg znajdujących się w archiwach gminnych z archiwami krajowemi we Lwowie i Krakowie, postępuje stale naprzód. W skutek ponownych poleceń przedłożyły inwentarze swych archiwaliów gminy: Bochnia, Sądowa Wisznia, Sambor, Mikołajów, Jordanów, Skawina i Podgrodzie. Gminy: Niemirów, Probusza i Potylicz przesłały Wydziałowi krajowemu swe archiwalia, gmina zaś Stryżów oświadczyła gotowość ich złożenia w jednym z krajowych archiwów. Prócz tego na prośbę księcia Adama Sapiehy zezwolił Wydział krajowy na deponowanie archiwaliów, stanowiących jego własność, w lwowskim archiwum krajowem.

W administracji dóbr Zakładu Narodowego im. Ossolińskich zaszła nowa zmiana. Na podstawie sprawozdania komisji lustracyjnej Wydział krajowy widział się zniewolonym oświadczyć c. k. Namiestnictwu, że dotychczasowemu administratorowi, p. Bajerowi nie może udzielić absolutorium ani też zatwierdzić planu gospodarczego przez niego przedłożonego.

W skutek tego oznajmiło c. k. Namiestnictwo, że usuwa p. Aleksandra Bajera i porucza administrację sekwestracyjną księciu Andrzejowi Lubomirskiemu.

Sprawa teatru polskiego we Lwowie w obec kończącego się z wiosną 1892 r. przywileju fundacyi Skarbkowskiej, w skutek czego scena tutejsza mogłaby się znaleźć bez pomieszczenia, wchodzi zupełnie w nową fazę. Głównem bowiem w obec tego położenia zadaniem Wydziału krajowego było wpływać na przyspieszenie budowy nowego teatru, i traktować w tym względzie z reprezentacją m. Lwowa, do czego upoważniony został przez Wysoki Sejm uchwałą z dnia 24. listopada 1890 r. Na konferencji wspólnej delegatów gminy i reprezentantów Wydziału krajowego, w imieniu pierwszych oświadczył wiceprezydent dr. Marchwicki, że miasto w bardzo wydatny sposób chce się przyczynić do budowy teatru, ale pod warunkiem, jeżeli teatr lwowski będzie instytucją krajową. Na uwagę zastępców Wydziału, że nie wiadomo czy Sejm zdecyduje się uznać teatr lwowski za instytucję krajową, przedłożyli na późniejszej konferencji delegaci gminy na-

stepne dwie alternatywy: I-sze. Gmina m. Lwowa zobowiąże się do wybudowania nowego teatru wyłącznie kosztem gminy, jeżeli kraj zobowiąże się prowadzić teatr polski bądź we własnym zarządzie, bądź przez wydzierżawienie, bez żadnych dalszych kosztów ze strony gminy. II-gie. Na wypadek nieprzyjęcia powyższej propozycji, gmina przyjmie obowiązek wybudowania nowego teatru i utrzymywania go w swym zarządzie, jeżeli kraj zobowiąże się udzielić gminie bezzwrotną subwencję w wysokości 400.000 złr. na budowę, i wypłacać dalej będzie na prowadzenie teatru coroczną subwencję przynajmniej w takiej jak dotąd kwocie 24.000 złr. W obec tej alternatywy zwołał Wydział krajowy ankietę teatralną, która na posiedzeniu w dniu 8. lipca 1891 r. oświadczyła się za przyjęciem pierwszej propozycji gminy m. Lwowa, a w dalszej konsekwencji za objęciem również w zarząd kraju i teatru krakowskiego, a zarazem za prowadzeniem obu teatrów przynajmniej w pierwszych latach we własnym zarządzie bez wydzierżawiania przedsiębiorcom. Wydział krajowy mając przed sobą taką opinię znawców i sam przy porównaniu obu propozycji przekonał się, że pierwsza jest korzystniejsza nie tylko ze względu na interes sztuki, ale nawet pod względem finansowym, oświadczył się za przedstawieniem jej z przychylnym wnioskiem Sejmowi jeżeli otrzyma ze strony gminy odpowiednie zapewnienia.

Komisja szkolna jakkolwiek poprzednio nie oświadczała się z powodów finansowych za przejściem na kraj teatru, w obec zmienionej sytuacji z powodu konieczności wybudowania teatru we Lwowie i przedstawionych alternatyw przez gminę miasta Lwowa, musi również przyznać, że przyjęcie pierwszej będzie pod każdym względem korzystniejszym, z czego jednak nie wynika obowiązek kraju prowadzenia teatru w własnym zarządzie.

Na mocy uchwały sejmowej z dnia 26. listopada 1890. Wydział krajowy przeprowadził układy z galic. Towarzystwem muzycznym we Lwowie, celem utworzenia przy konserwatorium tegoż Towarzystwa osobnego oddziału dla kształcenia artystów dramatu i opery. Ostatecznym wynikiem tych układów było zgodzenie się Towarzystwa muzycznego na założenie szkoły dramatycznej, rozpadającej się na dwa działy: dramatu i opery, każdy z dwuletnim kursem za roczną subwencją 3.000 złr. W myśl więc intencji Sejmu Wydział krajowy przedstawia odpowiednie wnioski zmierzające do zatwierdzenia tej umowy.

W rozdawnictwie zasiłków dla młodzieży kształcącej się w naukach i sztukach, Wydział krajowy uwzględnił obecnie — co z przyjemnością zaznaczyć możemy — poprzednie uwagi komisji szkolnej, przywracając stosowną równowagę między zasiłkami dla różnych gałęzi sztuki.

W wykonaniu uchwał sejmowych z dnia 26. listopada 1890., ogłoszone zostały dwa konkursy dramatyczne, jeden na utwory dramatyczne polskie, drugi ruskie.

W konkursie dramatycznym polskim pierwszą nagrodę otrzymała komedia „Kraj“ Żelisława Romana Orszy, drugą dramat „U kolebki narodu“ Adama Bełcikowskiego. Prócz tego polecono do grania sztukę ludową „Na wsi“, której autorem był Jan Piotrowski z Warszawy. Z żalem zaznaczyć trzeba, że utwór odznaczony pierwszą nagrodą nie mógł być przedstawionym ze względów cenzuralnych na scenie lwowskiej, przez co cel zamierzony w ogłoszeniu konkursów znacznego doznał uszczerbku.

Szkoła izraelska w Brodach, która już poprzednio wykazała pocieszający objaw pomnożenia godzin języka polskiego jako wykładowego o całe dziesięć godzin, przedstawia również w roku szkolnym 1890/91. przybytek dwóch godzin wykładu w języku polskim wraz z jedną godziną wykładu w języku niemieckim. W ogóle sprawozdanie z inspekcji tej szkoły przedstawia jej rozwój jako pomyślny.

W przedmiocie przeistoczenia siedmio-klasowej szkoły żeńskiej w Brodach na ośmioklasową, poleconym Wydziałowi krajowemu uchwałą z dnia 22. listopada 1890., przedłożył Wydział krajowy w porozumieniu z Radą szkolną krajową osobne sprawozdanie z odpowiedniami wnioskami i projektem statutu do uchwalenia.

Szkoła izraelska polska w Stanisławowie, utrzymywana dotychczas głównie przy pomocy subwencji Stowarzyszenia „Alliance Israelite“, a której zobowiązanie wygasło z dniem 1go września 1889. r., została za zezwoleniem c. k. Rady szkolnej krajowej poruczona komitetowi wykonaw-

czemu fundacyi barona Hirscha, który będzie łożył na jej utrzymanie. W skutek tego petycja poprzedniej komisji zawiadującej tą szkołą, żądająca subwencji z funduszu krajowego, a przekazana uchwałą z dnia 25. listopada 1889. r. Wydziałowi krajowemu, stała się bezprzedmiotową.

Uchwały wysokiego Sejmu w sprawie szkół średnich z dnia 13. listopada 1890. r., o ile się tyczyły wezwań c. k. Rządu, zostały częściowo załatwione, mianowicie na punkcie rezolucyi drugiej przez założenie piątego gimnazjum we Lwowie i jednego w Podgórzu, a przez utworzenie kilkunastu nowych posad nauczycielskich w przedmiocie rezolucyi trzeciej i piątej.

W wykonaniu zaś uchwały polecającej Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z wydziałami filozoficznymi obu uniwersytetów krajowych i c. k. Rady szkolnej, zorganizował szafunek stypendyami w taki sposób, aby zapewnić przybytek sił nauczycielskich dla gimnazjów, odwołał się tenże do wymienionych władz pismem z dnia 24. lutego 1891. Jakkolwiek systematyczne zorganizowanie szafunku stypendyami przeprowadzić się nie da z powodu, że znaczna część rozdawnictwa stypendyów przyznana jest prywatnym osobom lub ograniczona prawem propozycyi innych władz lub osób, albo nareszcie przywiązana do specjalnych warunków, których Wydział kraj. przestrzegać musi; sądzi on wszakże, iż powyższe polecenie wysokiego Sejmu da się wykonać w razie, jeżeli wydziały filozoficzne obu uniwersytetów porozumiewać się będą ze sobą i z c. k. Radą szkolną krajową na punkcie najpilniejszych potrzeb w szeregu sił nauczycielskich i w tym duchu zalecać będą przy ułożeniu podań stypendyjnych przy jednakowej kwalifikacyi tych, którzy się kształcą w kierunku uznanym w danej chwili za najpotrzebniejszy.

Na wydawnictwo podręczników polskich dla szkół średnich wyasygnował c. k. Radzie szkolnej Wydział krajowy wstawioną w budżet na rok 1890. kwotę 2.000 złr., z której połowa użytą została dla Towarzystwa nauczycieli szkół wyższych za wydrukowanie pierwszego tomu wypisów polskich, na klasy wyższe (VI. i VII.), resztę zaś rozdano w mniejszych kwotach na wynagrodzenia przeważnie za rewizją rozmaitych podręczników do użytku szkolnego.

Wydawnictwem szkolnych książek ruskich zajmuje się wyłącznie Rada szkolna krajowa, ponieważ zaś dotacja 2.000 zł. przez Sejm przeznaczona bywa rok rocznie przekraczaną, w roku zaś 1891. przekroczoną została o 1.795 zł. 53 ct., tak że gdyby Wydział krajowy przeniósł tę sumę na rachunek roku 1891. pozostałoby na wydawnictwo książek ruskich w tym roku tylko 204 zł. i 47 ct. Wobec tego stanu rzeczy odniósł się Wydział krajowy z prośbą do Rady szkolnej, ażeby doroczna dotacja nie bywała przekraczaną. Rada szkolna przedstawiając konieczność znaczniejszych wydatków w najbliższej przyszłości ze względu, iż należy przeprowadzić gruntowną reformę dotychczasowych podręczników, nie odpowiadających najskromniejszym wymaganiom, zaproponowała, iżby dochód ze sprzedaży ruskich książek szkolnych użyty był na utworzenie osobnego funduszu do dalszego pokrywania kosztów wydawnictwa. Wydział krajowy wobec niekorzystnego stanu budżetu nie przychylił się do przedstawienia Sejmowi wniosków w tym kierunku, motywując to postanowienie tem, że obecnie dochód ze sprzedaży wpływa do funduszu krajowego i umniejsza realny wydatek. Jakkolwiek względy finansowej natury nakazują oszczędność, zważywszy przeciw, że subwencya 2000 zł. na wydawnictwo polskich podręczników cała zostaje zużyta i nie bywa wcale pokrywaną dochodami z rozprzedaży książek, komisya szkolna ze względu równomiernego traktowania obu wydawnictw, wobec wykazanej naglącej potrzeby znacznych nakładów podręczników ruskich, musi się oświadczyć za zapatrywaniem Rady szkolnej krajowej.

O uchwałach Wysokiego Sejmu w sprawie stanu szkół ludowych i seminariów nauczycielskich powziętych na wniosek komisji szkolnej w d. 24. listopada 1890. r. przedłożył Wydział krajowy dodatkowe uzupełniające sprawozdanie zawierające odpowiedzi Rady szkolnej w tym przedmiocie.

W przedmiocie uchwały drugiej, podwyższenia kredytu na pożyczki dla budowy szkół i utworzenia funduszu pożyczkowego dla gmin na wzór koszarowego powołuje się Rada szkolna na preliminarz funduszu szkolnego na rok 1892., w którym to preleminarzu powiększenie tego funduszu znalazło należyte uwzględnienie. Nie doradza za to na razie osobnego funduszu pożyczkowego — a to nietylko z powodu, że dotychczasowa akcyja około zakładania nowych szkół, z powodu braku sił

nauczycielskich musi uleść chwilowemu zwolnieniu, lecz również dla braku doświadczeń, jakich zasiłków koniecznie potrzeba, aby budowy szkół doprowadzić do skutku tam, gdzie gminy o własnych siłach przeprowadzić jej nie są w stanie. W sprawie większego uwzględnienia dziejów kraju rodzinnego w książkach szkolnych, oznajmia Rada szkolna, że jej komisya naukowa zajmowała się ułożeniem szczegółowego programu, i że obecnie przy przerobieniu gruntownem podręczników szkolnych życzenie Wysokiego Sejmu będzie należycie uwzględnione. Co do pomnożenia liczby posad inspektorów szkolnych Rada szkolna postępując wytrwale w wytkniętym kierunku, uzyskała już pomnożenie ilości inspektorów okręgowych o trzech, w najbliższym zaś czasie wystąpi z wnioskiem rozdzielenia niektórych skombinowanych okręgów.

Co się wreszcie tyczy umieszczenia seminaryum nauczycielskiego w zamku Oleskim, Rada szkolna krajowa przyszła do przekonania, że miejscowość ta nie nadaje się do umieszczenia podobnego zakładu naukowego.

W sprawie rozszerzenia i pomnożenia internatów poleconej przez Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu uchwałą z d. 25. listopada 1889. odnosił się tenże do zarządu internatu istniejącego w Krakowie i do dyrekcyi seminaryów krajowych. Z otrzymanych odpowiedzi pokazuje się, że w Krakowie komitet internatu jest przeciwny rozszerzeniu zakładu na 60 uczniów i wolałby utworzyć raczej dwa odrębne zakłady po 30, komitet jednak gotów jest przyjmować członków za opłatą 180 zł. od każdego stypendysty z tem zastrzeżeniem, żeby liczba nie przechodziła 30tu. Rzeszów i Stanisławów oświadczyły się przeciw umieszczeniu seminarzystów w tantejszych bursach, gdyż te są przeznaczone tylko dla uczniów gimnazyalnych. W Tarnopolu zato otworzony został z d. 1. września z. r. internat Śgo Cyryla dla uczniów seminaryum nauczycielskiego tarnopolskiego, w którym na razie pomieszczono bezpłatnie 9ciu. Na urządzenie tego internatu udzielił Wydział krajowy subwencji 500 zł. Prócz tego odniósł się tenże do konsystorzów łacińskich we Lwowie, Przemyślu i Tarnowie, zapraszając je do wzięcia inicjatywy w założeniu internatów.

W wykonaniu uchwały sejmowej polecającej Wydziałowi krajowemu, by w porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową przed przyznaniem stypendyów żądał rewersów, iż kandydaci i kandydatki natychmiast po ukończeniu seminaryum obejmą posadę, lub zwrócą pobrane stypendyum i czuwał nad tem, aby przyjęte w rewersach zobowiązania bezwarunkowo były spełniane, udał się Wydział krajowy do c. k. Rady szkolnej z prośbą, iżby dyrekcyje seminaryów w właściwym czasie ogłosiły: iż starający się o stypendya winni odtąd do podań swych załączać rewersa. Prócz tego upraszał Radę szkolną o podanie sposobu, w jaki będzie można rozciągnąć nad stypendyami kontrolę, żeby swoje zobowiązania spełnili.

O wniosku posłów Goldmana i Fruchtmanna co do założenia przy seminaryach nauczycielskich kursów dla nauczycieli religii izraelskiej, zasiągnął Wydział krajowy opinii Rady szkolnej. Ta podzielając zapatrywania wnioskodawców i Komisji szkolnej i uznając, że dotychczasowy sposób kształcenia nauczycieli religii mojżeszowej nie jest odpowiedni, przecież uznaje projektowane połączenie takich kursów z seminaryami nauczycielskimi za niewykonalne. Mimo to Rada szkolna zastanawia się nad sposobem, w jakiby można zaradzić brakowi dobrych nauczycieli religii mojżeszowej i dalsze rokowania na podstawie tego wniosku są jeszcze w toku.

Fundacyi stypendyjnych zostało wprowadzonych w życie z początkiem roku szkolnego 1890/1 cztery, z początkiem zaś roku szkolnego 1891/2 ośm. Są to fundacye ś. p. Michała Moysy Rosochackiego, ś. p. księdza opata Józefa Nowakowskiego, ś. p. Franciszka Tarnowskiego i fundacya imienia Staszewskiego i Bielaka; dalej fundacye ś. p. Dominika Bohdanowicza, imienia Józefa Czerkawskiego, ś. p. Napoleona Żeleńskiego, ś. p. Józefa biskupa Pukalskiego, ś. p. Tomasza Saramy, fundacya Franciszka Kazimierza Sozańskiego, fundacya tak zwana Stanisławowska i wreszcie fundacya ś. p. Wincentego Ziętkiewicza. Prócz tego aktywowane zostały w ciągu roku 1891 dwie fundacye posagowe ś. p. Szczepana Zaremby Skrzyńskiego. Uderzająco znaczną jest liczba dawniejszych fundacyi, które dotąd z jakichkolwiek powodów nie mogły wejść w życie.

Z powodu znacznych zaległości zaliczek Rad szkolnych okręgowych, na skutek starań Wydziału krajowego polecono rozporządzeniem z d. 11. grudnia 1890. r. c. k. urzędowi podatkowemu, ażeby przeprowadziły zaległe zwroty zaliczek i zasiłków należące się krajowemu funduszowi szkolnemu.

W sprawie reformy taks spadkowych, pobieranych na rzecz funduszu szkolnego, którą Wysoki Sejm w skutek rezolucyi Komisji szkolnej polecił uchwałą z d. 29. list. 1890. Wydziałowi krajowemu, ma być przedłożone Sejmowi osobne sprawozdanie.

Na tem kończąc przegląd czynności Departamentu trzeciego, Komisya szkolna wnosi:

Wysoki Sejm raczy przyjąć sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności Departamentu trzeciego do wiadomości.

Przewodniczący

Czartoryski.

Sprawozdawca

Dr. Adam Asnyk.
